

ANDRZEJ WRÓBLEWSKI

SCENARIUSZ 3: SZTUKA SPOŁECZNA

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

1927 — 1957

2012 —

FUNDACJA
ANDRZEJA
WRÓBLEWSKIEGO

SCENARIUSZ 3: SZTUKA SPOŁECZNA

Czas pracy:

45 minut + działanie twórcze 90 min

Materiały i środki dydaktyczne:

Karta pracy, reprodukcje obrazów Andrzeja Wróblewskiego, wycinek z prasowy, tekst programowy Andrzeja Wróblewskiego, ewentualnie zdjęcia lokalnych przykładów murali i graffiti.

Potrzebny sprzęt:

Komputer, rzutnik, łącze internetowe.

Najważniejsze zagadnienia:

- Funkcje sztuki publicznej;
- Różnica między interwencją artystyczną a wandalizmem;
- Zaangażowanie lokalnych twórców w poprawę estetyki miasta;
- Zmiana funkcji dzieła sztuki zależna od medium, w którym jest reprezentowane;
- Różnica pomiędzy statusem płótna w muzeum i muralu na miejskiej kamienicy.

Pojęcia:

Sztuka publiczna, sztuka społeczna, mural, graffiti, *tagowanie*, *scratching*.

Postaci:

Andrzej Wróblewski, Stowarzyszenie Sztuka Miasta w Gorzowie Wielkopolskim.

Cele ogólne:

- uczeń rozumie czym jest sztuka publiczna i potrafi podać jej przykłady ze swojego miasta lub regionu;
- uczeń potrafi podjąć dyskusję na temat sztuki publicznej i wandalizmu;
- uczeń potrafi wskazać problemy związane z funkcjonowaniem własnego miasta, które wymagałyby interwencji działaczy kultury.

Cele szczegółowe:

- uczeń potrafi wyjaśnić różnicę między murem, graffiti, *tagowaniem* i *scratchingiem*;
- uczeń potrafi zinterpretować obraz Wróblewskiego oraz mural Beaty Stanek i Sebastiana Nowickiego, stosując kategorie przynależne tym dwóm gatunkom artystycznym.

Działanie twórcze:

Czas trwania:

90 minut

Treści kształcenia:

- sztuka publiczna, sztuka popularna, sztuka w życiu codziennym, informacja wizualna.

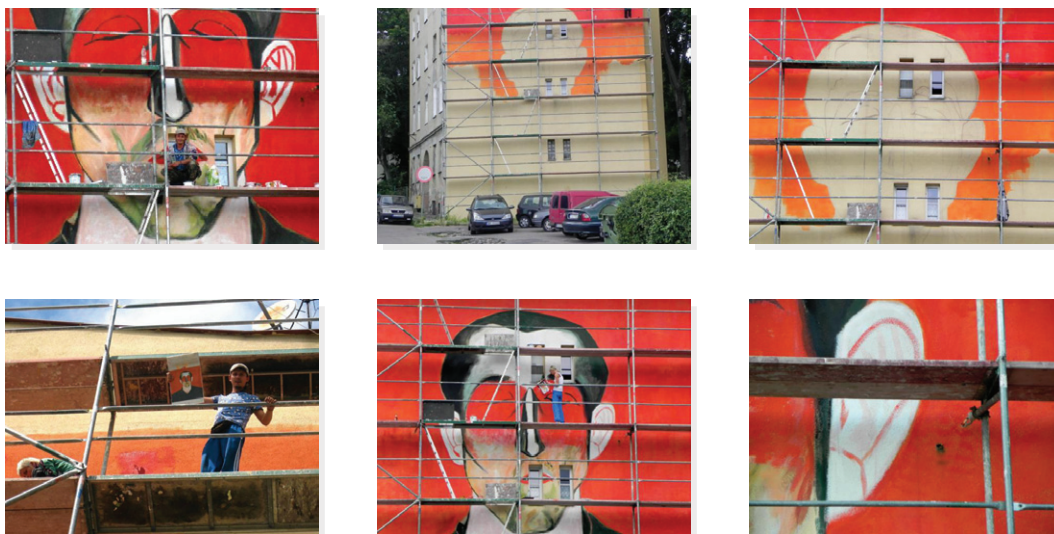

Cele:

- kształtowanie świadomości społecznej, kształcenie postaw estetycznych, rozbudzanie potrzeby twórczego uczestnictwa w swoim otoczeniu.

Sztuka społeczna według Andrzeja Wróblewskiego

🕒 Obejrzyjcie zdjęcia muralu z Gorzowa Wielkopolskiego i przeczytajcie wycinek artykułu prasowego z lokalnej gazety.

Beata Stanek i Sebastian Nowicki, mural według obrazu Andrzeja Wróblewskiego pt. *Głowa mężczyzny na czerwonym tle*, ul. Walczaka, Gorzów Wielkopolski, 2012,

fot. Daniel Adamski/Stow. Sztuka Miasta, mural sfinansowano ze środków UM Gorzów

🕒 Gigantyczna głowa na ścianie już gotowa

Pomysł namalowania muralu ze słynnym obrazem rzuciło Stowarzyszenie Sztuka Miasta. Podchwyciła go plastyk miejska i przede wszystkim Muzeum Lubuskie, w którego zbiorach znajduje się dzieło Andrzeja Wróblewskiego. Z przeniesieniem słynnego obrazu na stumetrową powierzchnię uporali się gorzowscy artyści, małżeństwo Beata Stanek i Sebastian Nowicki.

Wokół „głowy” rozgorzała ostatnio dyskusja, która podzieliła znawców sztuki. Jedni mówią, że mural i obraz jest dobrze namalowany i chwala realizację pomysłu. Tyle mamy w naszym mieście szarych i brudnych ścian, że każda inicjatywa poprawienia wizerunku ulic jest na wagę złota. Inni zaś twierdzą, że mural jest źle wykonany i że okna, które są w ścianie powinny być czymś zakryte, aby mural był widoczny w stu procentach. Rzeczywiście, na ścianie jest siedem okien i jedno wypadło akurat na ustach portretowanego mężczyzny. Jednak twórcy muralu uważają, że okna dodają tylko uroku i nie można ich zaklejać. Przede wszystkim dlatego, że w domu mieszkają ludzie.

Gazeta.pl, Gorzów Wielkopolski, 26.07.2012

<http://gorzow.gazeta.pl/gorzow/2029020,35211,12200410.html>

[dostęp: luty 2013]

1. Przypomnijcie sobie i wymieńcie murale oraz graffiti, które znacie z waszego miasta. Co przedstawiają? Czy są to portrety czy raczej sceny narracyjne? W jakiej kolorystyce powstają? Wreszcie, kto je zamawia i kto za nie płaci? Czy opowiadają jakąś historię? Czy odpowiadają na konkretny problem społeczny w waszym mieście lub dzielnicy?

2. Jakie widzicie różnice pomiędzy znanymi wam muralami, a malowidłem przedstawiającą obraz Wróblewskiego?

3. Jak myślicie, czy mieszkańcy danej kamienicy powinni decydować o tym, jaki mural zostanie namalowany na ścianie ich domu? Co zrobić w momencie, gdy praca im się nie podoba? Czy mają prawo ją zamalować? Czy zewnętrzna ściana domu jest ich własnością czy własnością wszystkich przechodniów?

4. Wokół muralu z obrazem Wróblewskiego rozgorzała dyskusja o okna, które zaburzają kompozycję obrazu. Jakie jest Wasze zdanie: czy należałoby zakryć okna mieszkańców barwioną siatką, która co prawda zabierałaby im trochę światła w mieszkaniu, ale sprawiłaby, że kompozycja muralu z daleka wyglądałaby lepiej?

5. Czy uważacie, że tworzenie muralu na ścianie szczytowej kamienicy miało sens? Czy znacie jakieś inne przykłady sztuki społecznej w Waszym mieście? Od czego zależy skuteczność takich działań?

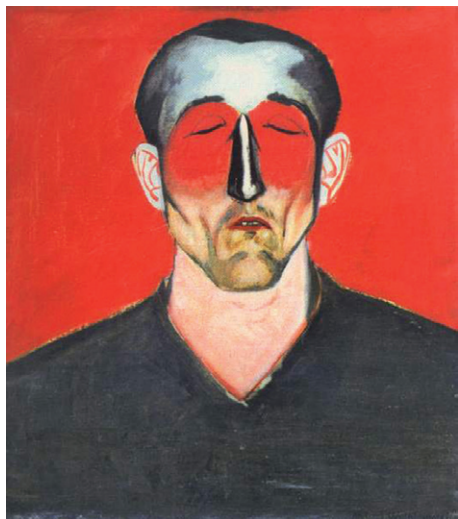
🕒 **Mural** – malowidło ściennie, najczęściej wielkoformatowe. Malowane na ścianach szczytowych kamienic i budynków, gładkich murach lub innych niezagospodarowanych powierzchniach. Może pełnić funkcję dekoracyjną lub reklamową. W wielu miastach Polski na budynkach zachowały się murale z czasów PRL zachęcające do korzystania z usług PKO, PZU, Pewexu lub Totalizatora Sportowego. Współcześnie, oprócz reklamodawców, murem zajmują się przede wszystkim młodzi artyści lub twórcy tzw. street artu [z ang. sztuka ulicy]. Za zgodą władz miejskich lub nielegalnie tworzą oni swoje malarskie kompozycje na trudnodostępnych ścianach kamienic. Oprócz efektu artystycznego, w tworzenie muralu wpisany jest więc pewien wyczyn. Nie istnieją żadne ramy tematyczne tego gatunku – powstają kompozycje zarówno abstrakcyjne jak i komiksowe. Zdarza się, że mural to tylko dekoracyjnie wypisane zdanie. Poszukajcie w internecie przykładów murali z Łodzi, Poznania, Warszawy i Wrocławia.

🕒 **Graffiti** – rysunki lub podpisy umieszczane na murach, budynkach i innych obiektach w przestrzeni publicznej, najczęściej bez uzgodnienia z władzami miejskimi lub prywatnym właścicielem. Malowane są sprejem lub farbą „z ręki”, bezpośrednio na ścianie albo za pomocą wcześniej przygotowanych szablonów. Ważnym elementem graffiti jest precyzyjnie opracowane literactwo. Temat zależy od inwencji autora. Zdarza się, że zawiera on treści wulgarne lub obraźliwe dla określonej grupy społecznej. Dlatego graffiti słusznie wzbudza wiele kontrowersji – z jednej strony jest uznawane za działanie twórcze, artystyczne, z drugiej strony za akt wandalizmu.

🕒 **Tagowanie** (z ang. ometkowanie) i scratching (z ang. wydrapywanie) – tagowanie to odrębna forma graffiti, która polega na zostawianiu w miejscach publicznych swojego podpisu lub znaku graficznego, pseudonimu. To najczęściej spotykany i najmniej estetycznie dopracowany typ graffiti. Scratching polega na wydrapywaniu tagów na szklanych lub przezroczystych plastikowych powierzchniach, za pomocą kamienia lub noża. W przeciwieństwie do tagów malowanych są nieusuwalne.

✔ **Sztuka publiczna** – gatunek bez ściśle wyznaczonych ram i konwencji, do którego można zaliczyć: murale, graffiti, rzeźby miejskie, pomniki, instalacje, małą architekturę, np. specjalnie zaprojektowane stojaki na rowery, śmietniki, place zabaw, trzepaki itp., *vleпки* i szablony. Sztuka publiczna jest przede wszystkim wspólna i powstaje w przestrzeni przynależnej do różnych grup społecznych: na osiedlu, na przystanku, w parku lub w korytarzu urzędu miejskiego. Jej celem jest „oswojenie” przestrzeni, w której przebywamy na co dzień, poprawienie jej wyglądu lub bezpieczeństwa. Ważną funkcją sztuki publicznej jest tworzenie sytuacji, w której nieznajomi sobie ludzie mogą się spotykać – np. na ławce przy skwerze lub w milej poczekalni. Sztukę publiczną często uprawiają nieprofesjonalni artyści, związani z daną dzielnicą lub miastem. Oprócz efektu w postaci zbudowanej fontanny czy zagospodarowanych na nowo rabat kwiatowych, istotny jest wspólnie spędzony czas i relacje budowane między twórcami.

☞ **Beata Stanek i Sebastian Nowicki** – małżeństwo malarzy i aktywistów z Gorzowa Wielkopolskiego. Założyli we dwoje grupę artystyczną Luksusowa i należą do Stowarzyszenia Sztuka Miasta, które zajmuje się poprawianiem wyglądu i funkcjonowania przestrzeni publicznej w Gorzowie. W 2012 roku Stowarzyszenie doprowadziło do powstania stojaków rowerowych, a w ramach inicjatywy „Rowerowy Gorzów” promuje bezpieczeństwo ruchu rowerowego w mieście i organizuje rowerowe masy krytyczne. W zeszłym roku Sztuka Miasta zorganizowała wspólne szczyty hamaków, a następnie zawiesiła je na Bulwarze Zachodnim i w Parku Róż, akcja odbyła się pod hasłem „Bujaj się. Hamaki dla Gorzowa”. Mniejsze kampanie społeczne stowarzyszenia dotyczą kwestii bardziej prozaicznych, jak sprzątanie psich kup czy obsadzanie kwiatami zapomnianych rabat.

Andrzej Wróblewski, *Głowa mężczyzny na czerwonym tle*, 1957, olej na płótnie, 66 x 59 cm, Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta, Kolekcja malarstwa, rysunku i grafiki „Krań Arsenatu 1955”, Gorzów Wielkopolski

6. Przyjrzyjcie się obrazowi Wróblewskiego i odpowiedźcie na pytania
Kim jest przedstawiony mężczyzna? Czy można określić jego wiek i zawód? Jest żywy czy martwy? Jak określić jego nastrój? Co może oznaczać użycie jednego koloru do wymalowania policzków, oczodołów i tła?

7. Przeczytajcie tekst Wróblewskiego o sztuce społecznej.

IV.

Sztuka społeczna musi być zrozumiałą dla wszystkich. Musi być zrozumiała w momencie swej aktualności. A więc dzisiaj powstająca sztuka musi być dla wszystkich zrozumiała i dostępna. Jednocześnie musi stać na wysokim poziomie, co oznacza, z jednej strony, pierwszorzędna jakość, i sugestywność obrazu, z drugiej, niezrezygnowanie z dotychczasowych zdobyczy sztuki.

Sztuka społeczna musi powstać na gruncie sztuki nowoczesnej, musi się jednocześnie odwołać do wrodzonej wrażliwości człowieka. Musi wyrażać treści najpowszechniejsze, najbardziej aktualne, najbardziej pożądane.

Sztuka społeczna musi przystosować się do nowego, masowego odbiorcy i do nowego systemu jej udostępniania. Powinna więc być tak sugestywna i jednoznaczna, tak, po prostu, programowa, żeby mogła oddziaływać na zwielokrotnionego widza, to znaczy budzić analogiczne reakcje u wielu różnych ludzi.

Andrzej Wróblewski, *Sztuka społeczna*, luźne kartki 1949,
Andrzej Wróblewski *nieznany*, red. J. Michalski, Kraków 1993, s. 162,
tekst cytowany dzięki uprzejmości Fundacji Andrzeja Wróblewskiego

8. Na podstawie tekstu wypiszcie cechy sztuki społecznej postulowanej przez Wróblewskiego. Kto jest jej odbiorcą?

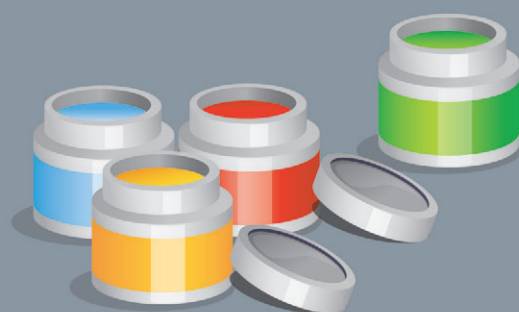
9. Czy obraz „Portret mężczyzny na czerwonym tle” i mural są przykładami sztuki społecznej w rozumieniu malarza?

10. Jak zmienia się odbiór pracy Wróblewskiego w zależności od tego, czy oglądamy ją w muzeum czy na ulicy?

☞ Twórcze działanie:

1. Wyszukajcie zrealizowane w Polsce murale i wybierzcie swój ulubiony. Dowiedzcie się, jaka jest historia jego powstania, kto jest autorem dzieła. Jak na jego powstanie zareagowali mieszkańcy miasta? Jak o tej realizacji pisały lokalne media? Być może znajdziecie informacje o pracach, które były punktem wyjścia do rozmowy o miejscach borykających się z różnymi problemami społecznymi, np. o zaniedbanych podwórkach lub w więzieniach.

2. Korzystając ze statywu, wydruków wybranego muralu i amatorskiej kamery zrealizujcie sondę uliczną. Poproście przechodniów o wyrażenie swoich opinii o muralu. Jaka byłaby ich reakcja, gdyby taka praca powstała w sąsiedztwie ich domu lub pracy? Być może przechodnie zauważą istnienie innego problemu społecznego, który mógłby stać się tematem muralu w twoim mieście?

www.fwpn.org.pl

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

1927 — 1957

2012 —

FUNDACJA
ANDRZEJA
WRÓBLEWSKIEGO